

Tomaž Budkovič

(24. 4. 1949–12. 5. 2014)

V Škofji Loki, pa tudi sicer, sem do sedaj spoznal le štiri Bohinjce: geologa Tomaža, pleskarja in alpinista Toneta, upokojenega izseljeniškega duhovnika Pavleta in kapucina Jožkota. Če so vsi Bohinjci taki kot ti štirje, rastejo tam v bohinjskem kotu prav posebni ljudje. In za temi besedami stojim. Navedel sem jih po zaporedju, kakor sem jih spoznaval. Prvega izmed njih ni več. Tomaža Budkoviča smo 12. maja 2014 pokopali v Kranju. Vsak človek je vreden spoštovanja in spomina, o nekaterih pa je treba tudi javno spregovoriti; to so posamezniki, ki pomnožijo svoje talente in pustijo za sabo trajnejšo sled. Tak je bil tudi Tomaž Budkovič.

Rodil se je 24. marca 1949, v Bohinjski Bistrici, kjer je obiskoval osnovno šolo, se nato vpisal na jeseniško gimnazijo in se po maturi odločil za študij geologije. Diplomiral je leta 1974, se istega leta poročil in se po služenju vojaškega roka zaposlil na Geološkem zavodu v Ljubljani. Tam je ostal vse do upokojitve, konec leta 2010. Magistriral je leta 1993, in sicer z delom *Geologija karavanskega cestnega predora*.

Še preden je znal brati, je vzljubil knjige in zavzeto je poslušal, ko mu jih je ded prebiral. Ko je sam obvladal umetnost branja, so ga morali domači naravnost odganjati od knjig. Ko mu je bilo 14 let, je postal, in nato vse življenje ostal, naročnik in skrbni bralec ameriške revije National Geographic. Njegova druga velika strast so bila stara podstrešja, kjer je od mladih nog odkrival zaklade preteklosti; najbogatejše je bilo kar v domači hiši.

Odraščal je v planinski družini in tudi sam je od zgodnjih let zahajal v hribe. V Krnskem pogorju je bilo tedaj še veliko predmetov, ki so spominjali na 1. svetovno vojno. S prijateljem Jankom Stuškom sta s svojih pohodov prinašala vojaške menažke, žlice, ostanke žičnih ovir in še marsikaj, kar je postalo osnova za njun Mali vojni muzej. Tomaž se je nato osredotočil predvsem na slikovno gradivo in dokumente ter z leti vse bolj širil svoje poznavanje zgodovine, predvsem časa 1. svetovne vojne in zgodovine Bohinja. V desetletjih zbrane pripovedi nekdanjih vojakov, domačinov Bohinja, slike, pisma, potrdila in drugi dragoceni pričevalci preteklosti so končno našli pot med ljudi v štirih Tomaževih knjigah: *Bohinj 1914–1918: med fronto in zaledjem* (1999), *Vzpon Bohinja pred zatonom Avstro-*

Ogrske (2004), *S Turudijevim bataljonom na Soškem bojišču* (2009) in *Bohinj 1918–1941 : življenje ob meji* (2014). Občina Bohinj mu je za življenjsko delo na področju raziskovanja zgodovine Bohinja posmrtno podelila naziv Častni občan Občine Bohinj. Zgodovina in zbirateljstvo sta ga povezala z mnogimi poklicnimi zgodovinarji, arheologi in muzealci. Skupno delo ter zanimanje je rodilo trajnejša prijateljstva, saj Tomaž nikoli ni skrival svojih virov in je bil vedno pripravljen pomagati s svojim znanjem ter gradivom.

V dijaških letih ga je prevzel alpinizem in opravil je kar nekaj lepih vzponov, v študentskih letih pa je postal tudi navdušen jamar. Njegova mama je že ob prvem obisku bodoče snahe svetovala: »Pa nikar mu ne dovoli, da bi še lezel po jamah!« Ko je iz para začela nastajati družina, je Tomaž obe nevarni dejavnosti res opustil. Pa saj tudi ni bilo časa zanju.

Treba je bilo dvema najti službo in stanovanje, po možnosti ne predaleč od babic, saj je bilo nemogoče dobiti prostor v vrtcih, pa tudi Tomaževo terensko delo in ženina dežurstva so dodatno zapletala življenje družine s štirimi sinovi.

Arheologija pa je bila konjiček, ki ga je bilo možno gojiti kljub službenim in družinskim obveznostim. Ko je izvedel, kje sem rojen, me je opozoril na hrib Ljuben, ki naj bi bil s svojo izpostavljeno lego med Topliško in Novomeško dolino ter Belo Krajino potencialna arheološka točka; pa ni bil nikoli tam. Ko sem kasneje raziskoval zgodovino domačih krajev, sem se prepričal, da je imel prav. Zaradi njegovega izrednega smisla za arheologijo so ga cenili tudi šolani arheologi, med drugimi magister Jože Štukl, ki mi je povedal:

»Leta 2009 je Tomaž Budkovič vse arheološke najdbe z loškega območja podaril našemu muzeju. Zavedal se je, da bodo tako postale dostopne širši javnosti. Zelo sem mu hvaležen za to plemenito dejanje.

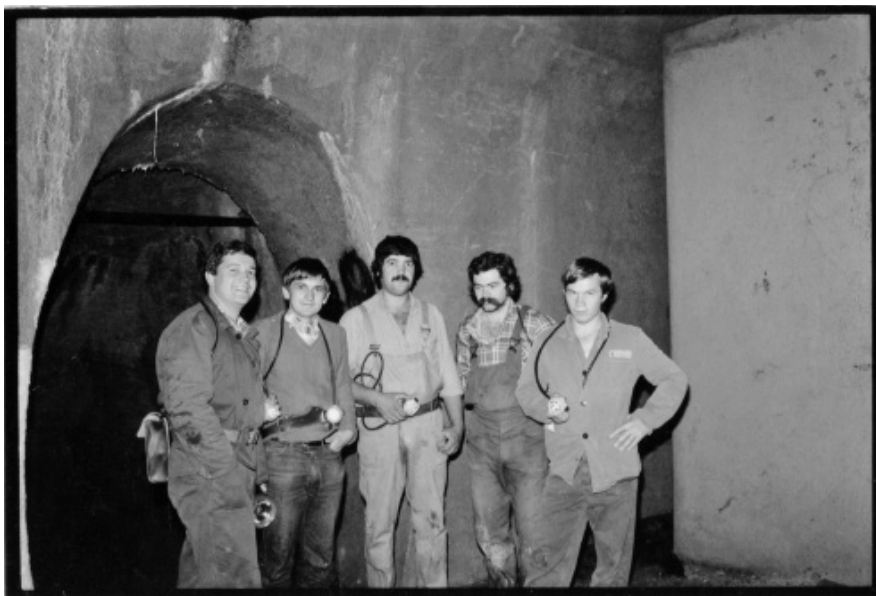
Nekatera mesta, kjer je podarjene predmete odkril, sva si skupaj ogledala, drugih si, žal, ne bova mogla več.

Zanimalo ga je tudi strelno orožje. Kot imetnik orožnega lista in član strelskega kluba sem imel možnost, da ga povabim na strelišče. Domenila sva se, da bova preizkusila nekatere modele starih in novih pištol ... Žal tudi tega nisva uresničila.

Imel sem pa priložnost videti njegovo bogato knjižnico, kjer mi je pokazal knjige o orožju in oborožitvi, med njimi tudi o oborožitvi Jugoslovanske ljudske armade.«

Za Škofjo Loko pa je Tomaž Budkovič pomemben predvsem kot eden najbolj plodovitih geologov, ki so raziskovali rudišče urana na Žirovskem vrhu. Že v začetku je izstopal po svoji strokovni predanosti in metodološki doslednosti. Pri raziskavah rudišča s površine je uvedel nov koncept raziskav na osnovi »geoke-mične celice« in s tem močno povečal njihovo učinkovitost.

Ob svojem rednem delu je samoiniciativno pripravil evidenco vseh raziskovalnih del in njihovih avtorjev na Žirovskem vrhu ter ustvaril neprecenljiv grafični, rudno-kvantitativni in fotografski arhiv.

Tomaž Budkovič, drugi z leve, z jamomerci RUŽV v komandni utrdbi t. i. Rupnikove linije na Golem vrhu, avgusta 1981

Ko je bilo raziskav na Žirovskem vrhu vedno manj, se je preusmeril na geološko spremljavo predorov na avtocestah in med letoma 1986 in 1990 sodeloval pri karavanškem cestnem predoru.

Pozneje je geološko spremljal izgradnjo avtocest in predorov Pletovarje, Golo rebro, Ločica, Trojane, Golovec in Šentvid. Izvajal je tudi inženirsko-geološke raziskave za hidroelektrarni Plave II in Doblar II. Spremljal je plaz Slano blato, pozneje je bil dejaven pri raziskavah o proženju drobirskih tokov v Zahodnih Karavankah. Sodeloval je pri izdelavi kart geološko pogojene ogroženosti posameznih občin in o njihovem pomenu predaval slovenskim županom na posvetovanju o naravnih nesrečah.

Sodeloval je pri usklajevanju geoloških kart Slovenije in Avstrije v merilu 1:25000. Kot vemo, meja med obema državama poteka po vršnem grebenu, vendar so bile geološke karte neusklajene, saj je bilo v času SFRJ povezovanje kart preko državnih meja prepovedano. Usklajena karta je raziskavam hidrogeologije Zahodnih Karavank služila pri izbiri skupnih vodovarstvenih območij. Sodeloval je tudi pri usklajevanju geoloških kart preostalega obmejnega dela Karavank.

Ukvarjal se je tudi s problemom onesnaževanja s težkimi kovinami zaradi rudarstva in metalurgije.

Izdelal je pregledne karte delujočih in opuščenih metalurških obratov, rudnikov kovin in premogovnikov ter zbiral podatke za kataster rudarskih odpadkov.

Za Ministrstvo za gospodarstvo je izdelal bazo rudišč in rudnih pojavov ter premogovnikov Republike Slovenije.

Številnih uspešno opravljenih nalog v tem kratkem pregledu seveda nismo zajeli, a že naštetu dokazuje, kako vsestransko razgledan in dejaven geolog je bil Tomaž. To najlepše dokazuje poglavje v knjigi *Environmental Xenobiotics*, kjer sta s profesorjem Simonom Pircem objavila izsledke geokemičnih raziskav vzorcev prsti s soškega bojišča, ki še danes pokažejo onesnaženost s težkimi kovinami. Če je profesor poskrbel za geokemične analize, je bil Tomaž tisti, ki je vedel, kje je treba vzorce vzeti.

Družina se je leta 1990 preselila v hišo na Drulovki pri Kranju. Tomaž si je uredil bogato knjižnico in se po upokojitvi posvetil raziskovalnemu delu na zgodovinskem področju, čeprav že v senci usodne bolezni. Z občudovanja vrednim mirom je sprejemal tako diagnozo kot tudi nadloge, ki jih je prinašala. Kadar je stanje dopuščalo, je nemoteno študiral in ustvarjal ter bil na razpolago vsakemu, ki ga je prosil za pomoč, čeprav se je zavedal, da nima več veliko časa. Časa je bilo manj, kot smo upali, in veliko premalo, da bi uspel uresničiti svoje načrte. Tako bo knjigo o času 2. svetovne vojne v Bohinju moral napisati drug avtor. Kdo ve, morda čas zanjo še ni dozorel.

Hudo nam je, da smo izgubili prijatelja, obenem pa upamo, da se njegove vrline niso izgubile, temveč na nam neznan način še vedno plemenitijo ta kruti svet: širina duha in srca, dobrot, radodarnost, skromnost, zvestoba, pogum ...